

Met deze lessuggestie werk je effectief aan de kerndoelen

Met de lessuggesties van lezeninhetpo.nl werk je aan de kerndoelen Nederlands, en aan de kerndoelen van andere leergebieden. Door jeugdliteratuur (voor) te lezen, en door het nadenken, praten en schrijven over boeken, kunnen je leerlingen namelijk allerlei vaardigheden opdoen. Daarom helpen deze lessuggesties je om jeugdliteratuur te

koppelen aan onder andere wereldoriëntatie, kunst en cultuur of burgerschap. Zo kun je effectief werken aan meerdere belangrijke kerndoelen. Meer weten over hoe je jeugdliteratuur kunt inzetten binnen andere vakken? Kijk op lezeninhetpo.nl.

Het onvergetelijke verhaal van Reinaert de vos

tekst: Maria van Donkelaar & Martine van Rooijen
illustraties: Wendy Panders

Gottmer 2024 - € 19,99 - ISBN: 9789025780012

Groep
4-6 (NL)
Leerjaar
2-4 (B)
Thema's
•dieren
•fabel
•humor
•listen
•rijm

Je kunt dit boek gratis beluisteren via de online Bibliotheek.

Via de website van Gottmer is een leesfragment beschikbaar.

Koning Nobel houdt een Hofdag. Elk dier mag zich bij hem melden met klachten over een ruzie, gevecht of diefstal. Laat er nu bij alle klachten één bepaalde vos betrokken zijn: Reinaert. De dag dat Reinaert voor het gerecht moet komen, blijft hij thuis. De koning stuurt verschillende dieren om hem op te halen, maar de sluwe vos is de dieren steeds te slim af. En als hij dan eenmaal komt opdagen, heeft hij alweer een nieuwe list bedacht...

1 Vooraf

Het verhaal van Reinaert dateert uit de dertiende eeuw. De hervertelling van Maria van Donkelaar en Martine van Rooijen is in modern Nederlands, maar wel met de oorspronkelijke namen. Het verhaal zit vol rijke taal en humor. De auteurs volgen de originele verhaallijn en de tekst is net als het origineel op rijm geschreven, maar met een ander rijmschema (abcb). Hierdoor is het verhaal makkelijk te lezen.

De illustraties van Wendy Panders ondersteunen het verhaal op een stripachtige manier met veel grappige extra details. Achter in het boek staat extra informatie over het verhaal, zoals het genre en de kritiek die het levert op de middeleeuwse maatschappij. Kinderen vanaf 8 jaar zullen veel plezier beleven aan deze nieuwe versie van *Van den vos Reynaerde*.

2 Introductie van het boek in de klas

Vertel de leerlingen dat dit verhaal uit de middeleeuwen komt, specifiek uit de dertiende eeuw. Dat is dus al acht eeuwen geleden. De schrijvers van dit boek schreven een nieuwe versie van dit verhaal, speciaal voor kinderen.

Bekijk met de leerlingen de cover van het boek en lees de (onder)titel. Vraag bijvoorbeeld:

- Wie is het dier boven op de letter? Herken je nog meer dieren op de cover? Wie zouden dit zijn? Wat voor gevoel krijg je bij die dieren (aardig, stoer, eng, enz.)?
- Wat vind je van de 'R'? Zijn letters altijd zo mooi versierd? Waar staat die R voor, denk je?
- De titel is 'Het onvergetelijke verhaal van Reinaert de vos'. Wat betekent 'onvergetelijke'? Wat valt je op aan dit woord? Ziet dit woord er hetzelfde uit als de rest van de titel? Waar zorgt dit voor?
- De ondertitel is 'Een hervertelling op rijm'. Wat is een hervertelling? Waar denk je dat het verhaal over gaat?
- Komt de naam 'Reinaert' je bekend voor? Heb je weleens van die naam gehoord?

Lees vervolgens 'Mogen wij ons even voorstellen'. Vraag bijvoorbeeld:

- Herken je deze dieren van de cover, of zie je ook nieuwe dieren?
- Wat voor karakter hebben de verschillende dieren? Welke eigenschappen herken je?
- Welke relatie hebben de dieren met elkaar (familie, vrienden, geliefden, werknemer)?
- Vinden alle dieren elkaar aardig, denk je? Wat zegt de tekst hierover?
- Wat valt je op aan de namen van de dieren? Hoor je die namen nu nog vaak? Ben je ze weleens in een boek tegengekomen?
- Heb je nu een ander idee gekregen van waar het verhaal over zal gaan?

3 Voorlezen

Deze vragen zijn geïnspireerd op de methode 'boekgesprekken' van Aidan Chambers. Alle antwoorden zijn goed: alles mag en kan verteld worden. Wees nieuwsgierig naar wat de leerlingen te vertellen hebben en vraag door.

Doel van de vragen:

- De leerlingen ontdekken wat er tijdens een rechtszaak gebeurt.
- De leerlingen ontdekken het rijmschema in het verhaal.
- De leerlingen kunnen de listen van Reinaert en de gevolgen ervan uitleggen.

Lees steeds een hoofdstuk voor, of laat de leerlingen zelf (voor)lezen. Bij een aantal hoofdstukken zijn vragen geformuleerd, maar natuurlijk kun je na ieder hoofdstuk vragen stellen als:

- Wat denk je dat er nu gaat gebeuren?
- Wat heb je van dit hoofdstuk geleerd?
- Wat vond je leuk, saai of onduidelijk?
- Welke list is er bedacht?
- Waar wil je meer over te weten komen?

Lees het hoofdstuk 'Koning Nobel houdt een Hofdag' en stel daarna bijvoorbeeld de volgende vragen:

- Wat gebeurt er tijdens de Hofdag? Wat is een ministerraad? En een rechtszaak? Wat gebeurt er tijdens een rechtszaak? Heb je deze woorden weleens eerder gehoord, bijvoorbeeld op televisie?
- Wat voor beeld krijg je van Reinaert? Welke karaktereigenschappen herken je in de tekst?
- Het hele verhaal is op rijm geschreven. Welke woorden rijmen bijvoorbeeld op elkaar in de eerste regels? In welke zin staan die woorden? En welke woorden rijmen op elkaar in de andere regels van het hoofdstuk? Staan de rijmwoorden steeds op dezelfde regel? Laat de leerlingen eventueel nieuwe rijmende zinnen

bedenken die passen bij het verhaal of laat ze het verhaal juist een andere wending geven.

Lees het hoofdstuk 'De dieren beklagen zich over Reinaert' en stel daarna bijvoorbeeld de volgende vragen:

- Wat voor redenen worden er gegeven om Reinaert te straffen? Wat heeft hij allemaal gedaan volgens de tekst?
- Is iedereen het ermee eens om Reinaert te straffen? Wat zegt de tekst?
- Wat zie je allemaal op de tekeningen boven de tekst? Vertellen die hetzelfde verhaal als de tekst, of zie je ook nieuwe dingen? Zo ja, welke dingen zie je op de tekeningen die niet in het verhaal staan?
- Welke vreemde taal herken je in de tekst? Wat zouden die woorden kunnen betekenen?
- Op de prenten zie je een kruis. Waar staat dat kruis voor, denk je? Wat zegt de tekst?
- Wat is een psalm? Wat staat er in de tekst en zie je op de prent?

Lees het hoofdstuk 'Grimbeert verdedigt zijn oom Reinaert' en stel daarna bijvoorbeeld de volgende vragen:

- Waarom moet Reinaert geen straf krijgen volgens Grimbeert? Wat voor redenen geeft hij?
- Wat is de relatie tussen Grimbeert en Reinaert? Denk je dat Grimbeert hierdoor anders naar Reinaert kijkt? Zo ja, wat vind je hiervan? Mag vriendschap bijvoorbeeld meespelen als je iemand straf geeft?
- Wat betekent 'de pot verwijt de ketel dat-ie zwart ziet', denk je? Wat staat er in de zin daarvoor?

Lees het hoofdstuk 'De klacht van Cantecleer' en stel daarna bijvoorbeeld de volgende vragen:

- Wat is de klacht van Cantecleer? Wat heeft Reinaert volgens hem gedaan?
- Welke list gebruikte Reinaert om de kippen naar buiten te lokken?
- Hoe denkt de koning over deze list? Wat is zijn besluit?

Lees het hoofdstuk 'Bruun moet Reinaert halen' en stel daarna bijvoorbeeld de volgende vragen:

- Heeft Bruun vertrouwen in zijn taak? Welke aanwijzing geeft de tekst hiervoor?
- Wat betekent 'je mannetje staan', denk je?
- Welke list bedenkt Reinaert zodat hij niet met Bruun mee hoeft?
- Hoe reageert Bruun op de honing? Denkt hij hierdoor nog aan de waarschuwing van de koning? En aan zijn taak? Wat vind je hiervan? Welke eigenschap past bij dit gedrag?
- Hoe loopt deze list af, denk je, als je de laatste regels leest?

Lees het hoofdstuk 'Reinaert biecht zijn zonden op' en stel daarna bijvoorbeeld de volgende vragen:

- Wat betekent 'zijn zonden opbiechten', denk je? Wat staat er in de tekst?
- Wat biecht Reinaert allemaal op? Wat vind je van zijn daden?
- Welke straf geeft Grimbeert Reinaert? Wat vind je van die straf? Past die bij wat Reinaert deed?
- In de tekst wordt ook God genoemd. Wat hebben God en biechten met elkaar te maken, denk je?
- Vind je dat Reinaert het biechten serieus neemt? Waarom wel of niet?

Lees het hoofdstuk 'Reinaert verschijnt aan het hof' en stel daarna bijvoorbeeld de volgende vragen:

- Als Reinaert er is, begint het 'proces'. Hoe ziet dit proces eruit? Wie mag er allemaal iets zeggen? Wie bepaalt uiteindelijk de

straf? En wat is die straf?

- Volgens Reinaert wordt hij bestraft uit wraak. Ben je het met hem eens? Waarom zou koning Nobel wraak willen nemen, denk je? Welke andere emoties passen bij wraak? Mag je iemand uit wraak bestraffen, of mogen emoties helemaal geen rol spelen?
- Wat vind je van dit proces? Is het eerlijk of zou het anders moeten gaan?

Lees het hoofdstuk 'Reinaert misleidt het koningspaar' en stel daarna bijvoorbeeld de volgende vragen:

- Hoe probeert Reinaert het koningspaar te misleiden? Hoe reageren de koning en koningin op de schat? Wat zie je op de tekeningen?
- In de tekst staat 'hebberige ogen'. Wat betekent dit, denk je? Is dit een positieve of een negatieve eigenschap? Kunnen mensen ook hebberig zijn?
- Wat vind je van het oordeel van Nobel? Is de schat een goede reden om Reinaert vrij te spreken, of had hij een andere keuze moeten maken?
- Wat wordt er denk je bedoeld met 'Bedrog zit in zijn DNA'? Wanneer bedrieg je iemand? Denk jij dat je bedrog kunt afleren?

Lees het hoofdstuk 'Firapeel komt met een oplossing' en stel daarna bijvoorbeeld de volgende vragen:

- Wat is de oplossing van Firapeel? Wat vind je van die oplossing?
- Welke dingen kun je snel goedmaken? Welke dingen zijn lastiger goed te maken? Zouden er ook dingen kunnen zijn die je nooit meer goed kunt maken?
- Wat moeten de beer en de vos doen zodat de koning hen nooit meer kwaad doet? Hoe denkende vos en de beer hierover? Wat zeggen ze over vrijheid? Wat vind je van deze keuze? Hoe belangrijk is vrijheid?

- Wat betekent 'pais en vree', denk je? Wat zie je op de tekening?

Lees het hoofdstuk 'Voor wie meer wil weten...' en stel daarna bijvoorbeeld de volgende vragen:

- In de tekst staat dat Reinaert de 'held' is in dit verhaal. Wat is een held? Hoe gedraag

je je dan? Vind jij Reinaert een held?

- Kun je het spreekwoord 'een vos verliest wel zijn haren, maar niet zijn streken' uitleggen nu je het verhaal gelezen hebt? Geldt dit ook voor Reinaert?
- Mag je een verhaal aanpassen als je het opnieuw vertelt? Hoe hebben de auteurs van dit verhaal dat gedaan?

4A Verwerking: Reinaert als toneeltekst

De leerlingen gaan (een deel van) het verhaal over Reinaert voordragen als een toneeltekst.

Doelen:

- De leerlingen dragen een verhaal voor als toneeltekst.
- De leerlingen ontdekken dat je met taal emoties kunt uitdrukken.

Sluit aan bij kerndoel 2A (Nederlands - Communicatie): *De leerling toont begrip van zakelijke en literaire teksten.*

1. In dit verhaal op rijm zijn er naast de verteller nog heel veel andere dieren aan het woord. Daarom leent het zich ook uitstekend als toneeltekst. Je kunt zo'n tekst op verschillende manieren voordragen. Kijk bijvoorbeeld samen naar de eerste regels van het eerste hoofdstuk. Wanneer neem je dan wel of geen pauze voordat je doorleest?

Vertel dat je bij een toneeltekst niet alleen voorleest wat er staat, maar dat je ook laat horen wat voor stem iemand heeft (hoog/laag, hard/zacht) en hoe diegene zich voelt. Dat gevoel zie je vaak ook terug in je gezicht en soms in je bewegingen.

Welke stem past bijvoorbeeld bij Bruun de beer? Heeft hij een zachte of juist harde stem? En hoe zou hij klinken als hij boos is? Hoe kijkt hij? Past er ook een beweging bij een beer die boos is?

2. Laat de leerlingen het hele verhaal als toneeltekst voordragen of kies samen een aantal hoofdstukken. Verdeel daarna de rollen: welke leerling draagt de tekst van welk dier voor? Wie is de verteller (of wie zijn de vertellers)? Vervolgens oefenen ze voor zichzelf hoe ze hun tekst gaan voordragen. Daarbij denken ze na over:

- Hoe klinkt mijn personage?
- Heeft hij een hoge of een lage stem?
- Praat hij hard of zacht?
- Hoe voelt mijn personage zich?
- Hoe klinkt dit en hoe zie je dit in zijn gezicht?
- Past hier ook een beweging bij?

3. De leerlingen dragen (een deel) van het verhaal voor als toneeltekst. Hierbij letten ze op de stem van hun personage en het gevoel dat ze willen uitdrukken. Bespreek dit vervolgens na. Pasten de stemmen bij de dieren?

4B Verwerking: Listen op rijm

De leerlingen leren wat een rijmschema is en gaan zelf een list op rijm bedenken.

Doelen:

- De leerlingen spelen met taal om een gedicht te maken.
- De leerlingen leren wat een rijmschema is.

Sluit aan bij kerndoel 5A (Nederlands - Communicatie):
De leerling reflecteert op het proces en evalueert het product van een taalactiviteit.

Sluit aan bij kerndoel 9B (Nederlands - Literatuur): *De leerling toont inzicht in genrekenmerken van literatuur.*

Benodigheden:

- Pen en papier
- Eventueel knutselspullen

1. Lees de onderstaande strofe voor. Schrijf of projecteer deze ook op het bord.

*Ik ga echt niet mee, dacht Reinaert,
en die beer, die moet ik kwijt.
Even een slim plan bedenken:
dat is mijn specialiteit.*

Vertel de leerlingen dat gedichten vaak een rijmschema hebben. Dit is de volgorde waarin de rijmende woorden staan. Achter iedere regel staat een letter. Wanneer twee woorden rijmen, krijgen ze dezelfde letter. Zet samen met de leerlingen de juiste letters achter de regels van de eerste strofe. Dat ziet er dan zo uit:

Ik ga echt niet mee, dacht Reinaert, (a)
en die beer, die moet ik kwijt. (b)
Even een slim plan bedenken: (c)
dat is mijn specialiteit. (b)

Lees eventueel nog een andere strofe voor. Welke woorden rijmen daar op elkaar? Is dit hetzelfde rijmschema, of een ander?

2. Reinaert bedenkt allerlei listen. Vertel dat de leerlingen alleen of in tweetallen een nieuwe list van Reinaert op rijm gaan bedenken. Je kunt het natuurlijk ook klassikaal doen, zodat je de leerlingen meer handvatten kunt geven en samen verschillende rijmwoorden kunt bedenken.

De list moet uit vier zinnen bestaan. Er moet ook rijm in het gedicht zitten. Dit mag hetzelfde rijmschema zijn als in het verhaal, maar de leerlingen mogen bijvoorbeeld ook de eerste en laatste zin op elkaar laten rijmen (abca) of de eerste met de tweede zin en de derde met de vierde zin (aabb).

Bij het verzinnen van hun list denken de leerlingen na over:

Wat wil Reinaert doen of stelen (bijvoorbeeld een kip stelen, iemand voor de gek houden, iemand boos maken)?

Bij wie wil Reinaert iets doen of stelen (Cantecleer, de das, de haas)?

Hoe probeert Reinaert de ander te misleiden (een leugen verzinnen, iemand de verkeerde kant op sturen)?

Welke woorden kunnen er op elkaar rijmen?

Een voorbeeld van een list is:

*'Koning Nobel, je raadt nooit wat ik vond.
Een schat, diep onder de grond.'
Uiteindelijk ging de koning op pad.
Maar Reinaert had de schat allang gejat.*

De leerlingen schrijven hun list eerst op kladpapier. Als ze tevreden zijn, schrijven ze hem netjes over. Eventueel kunnen ze ook een tekening bij hun list maken.

3. Verdeel de leerlingen in groepjes van vier en laat ze hun gedichten aan elkaar voorlezen. Wat vinden ze leuk of grappig aan elkaars listen? Is het ze gelukt om woorden op elkaar te laten rijmen?

5 Verder lezen

- Als je meer met poëzie wilt doen, dan mag *Een wonderprachtig dier niet ontbreken*. Deze bundel, geschikt voor kinderen vanaf 8 jaar, bevat 366 dierengedichten van verschillende auteurs. Britta Teckentrup maakte alle illustraties.
- Meer verhalen over vossen of andere dieren lezen? Voor groep 3 en 4 is *De eekhoorn legt een ei en andere fabels* van Janneke Schotveld een aanrader. Hierin leren verschillende bosdieren allemaal een les. Of lees de boeken over Vos (o.a. Vos is een boef, Vos en Vis) van Daan Remmerts de Vries (groep 3). Hierin blijkt een vos minder sluw te zijn dan hij zelf denkt.
- In *De jongen, de mol, de vos en het paard* van Charlie Mackesy praten drie dieren en een jongen over van alles. Een prachtig poëtisch beeldverhaal voor kinderen vanaf 6 jaar waarin allerlei wijze lessen aan bod komen.

Colofon

© Stichting Lezen

Deze publicatie is mede mogelijk gemaakt door een bijdrage vanuit het leesbevorderingsprogramma de Bibliotheek op school (Stichting Lezen/Koninklijke Bibliotheek)

Auteur

Patsboem! educatief

Vormgeving

Hocus (studiohocus.nl)

www.lezen.nl